

COVID-19 στη Μέση Ανατολή: Αυτή η πανδημία είναι μια υγειονομική κρίση ή ένας πόλεμος;

Η ολοκληρωτική πολεμική αφήγηση για την αντιμετώπιση του COVID-19 ως “απρόσωπου εχθρού” — που ξεκίνησε από τις φιλελεύθερες δημοκρατίες — αντήχησε σε ολόκληρη την περιοχή της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής (MENA).

Ο πρόεδρος της Γαλλίας Εμανουέλ Μακρόν ήταν ένας από τους πρώτους παγκόσμιους ηγέτες, που διαμόρφωσαν την απάντηση στον COVID-19 ως μια ολοκληρωτική πολεμική εκστρατεία. Χρησιμοποίησε τη λέξη “πόλεμος” οκτώ φορές στην τηλεοπτική ομιλία του στις 16 Μαρτίου για τα πρωτοφανή μέτρα ενάντια στον COVID-19. Μιλώντας επίσημα, ζήτησε “γενική κινητοποίηση” και συνέκρινε το προσωπικό των υπηρεσιών υγείας με στρατιώτες του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, που πολεμούν έναν “αόρατο εχθρό”.

Ο Πρωθυπουργός του Ηνωμένου Βασιλείου Μπόρις Τζόνσον δήλωσε τον εαυτό του επικεφαλής μιας “κυβέρνησης πολέμου”, όπως και ο Πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών Ντόναλντ Τραμπ.

Αυτή η πολεμική αφήγηση στην περιοχή της Βόρειας Αφρικής και Μέσης Ανατολής έχει διαμορφώσει τη συζήτηση για τον COVID-19, που πυροδότησε υστερία, φόβο και πόλωση μεταξύ των πολιτών. Τα μέσα ενημέρωσης, οι παρατηρητές και οι πολιτικοί έχουν επηρεαστεί από τη στρατιωτική αφήγηση χρησιμοποιώντας όρους όπως “πολεμική οικονομία”, “μάχη”, “μέτωπο”, “απαγόρευση κυκλοφορίας”, “μάρτυρες” και “στρατιώτες υγειονομικής περίθαλψης”.

Αυτό αντανάκλα μια παγκόσμια τάση προς μια ρητορική, που μοιάζει με πόλεμο, η οποία επέτρεψε στις κυβερνήσεις σε όλο τον κόσμο να χρησιμοποιήσουν δυνάμεις έκτακτης ανάγκης και να επιβάλουν δρακόντεια μέτρα, που σε όλες τις άλλες περιστάσεις θα ήταν απαράδεκτα.

Αυστηροί αποκλεισμοί και απαγόρευση κυκλοφορίας

Στην περιοχή MENA, οι υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης είναι, τουλάχιστον, πιεσμένες ή υποχρηματοδοτούμενες. Πολλά από τα συστήματα υγειονομικής περίθαλψης της περιοχής έχουν επίσης καταστραφεί από πολέμους ή ιδιωτικοποιούνται.

Σε αντίθεση με τις πλουσιότερες χώρες, πολλά νοσοκομεία με έδρα στην MENA δεν έχουν την ικανότητα να θεραπεύουν μεγάλο αριθμό ασθενών. Εάν εξαπλωθεί ο κορωνοϊός, αυτά τα συστήματα υγειονομικής περίθαλψης θα κατακλυστούν γρήγορα. Και αυτό θα μπορούσε να οδηγήσει σε μαζικές επιδημίες σε όλες τις κοινωνικές τάξεις, συμπεριλαμβανομένης της προνομιακής ελίτ.

Σε αυτήν την ασυνήθιστη δημόσια αναγνώριση της πιθανής αποτυχίας των συστημάτων υγειονομικής περίθαλψης, αρκετές κυβερνήσεις της MENA επέβαλαν δρακόντεια μέτρα νωρίς, ακόμη και όταν ο αριθμός των κρουσμάτων του COVID-19 ήταν ακόμη χαμηλός.

Η Ιορδανία ήταν μια από τις πρώτες, που μπήκε σε αποκλεισμό, και η απαγόρευση της κυκλοφορίας στις 19 Μαρτίου ακολούθησε γρήγορα στο Μαρόκο στις 20 Μαρτίου, στην Τυνησία στις 22 Μαρτίου και στην Αλγερία στις 24 Μαρτίου 2020.

Ακολούθησε και η περιοχή του Κόλπου με αποκλεισμούς. Τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και το Μπαχρέιν βρέθηκαν υπό αποκλεισμό στις 26 Μαρτίου και ακολούθησε η Σαουδική Αραβία, όπου λέγεται ότι εκατοντάδες μέλη της βασιλικής οικογένειας είχαν μολυνθεί, στις 29 Μαρτίου 2020.

Χώρες σε ολόκληρη την περιοχή επέβαλαν επιθετικά τα μέτρα ποινικοποιώντας όποιον παραβίαζε τα μέτρα του αποκλεισμού.

Χιλιάδες συνελήφθησαν. “Όποιος παραβίαζε τους κανόνες ασφαλείας αντιμετωπιζόταν ως εγκληματίας, διότι η μη τήρηση των κανόνων στο πλαίσιο της πανδημίας είναι έγκλημα”, δήλωνε ο Πρόεδρος της Τυνησίας Κάις Σαϊέντ.

Στρατιωτική παρουσία στον “πόλεμο” κατά του COVID-19

Αν και δεν απαιτείται στρατιωτική αντιπαράθεση ή φυσική “μάχη” στην κρίση του COVID-19, αρκετές κυβερνήσεις στην περιοχή MENA έχουν κινητοποιήσει σε μεγάλο βαθμό τους στρατούς τους για να υποστηρίξουν τις “πολεμικές προσπάθειες” όσον αφορά τον εφοδιασμό, την επιβολή του νόμου και τις εκστρατείες επικοινωνίας.

Η Ιορδανία και η Τυνησία ήταν δύο από τους πρώτους, που ανέπτυξαν στρατό για να περιπολεί στους δρόμους και να επιβάλλει τον αποκλεισμό.

Εμφανίστηκαν σουρεαλιστικές σκηνές δυσανάλογων επιδείξεων δύναμης. Στην Τυνησία, ένα στρατιωτικό ελικόπτερο πέταξε σε πολύ χαμηλό υψόμετρο για να σταματήσει ένα αγώνα ποδοσφαίρου σε μια γειτονιά:

Στρατιώτες σε τανκς δημοσίευσαν σημεία ελέγχου μεταξύ πόλεων στην Ιορδανία και το Μαρόκο. Κινηματογραφήθηκαν στρατιωτικά αεροσκάφη να φέρνουν ιατρικά εφόδια.

Στην Αίγυπτο, σε μια επιθετική γοητεία δημοσίων σχέσεων, στρατιώτες βγήκαν να καθαρίσουν και αποστειρώσουν τις κύριες λεωφόρους του Καΐρου, της πρωτεύουσας.

Αυτές οι σκηνές έπαιζαν μερικές φορές με εθνικούς ύμνους και κυματιστές σημαίες.

Πατριωτισμός και πατριαρχία

Σε αυτό το πολεμικό πλαίσιο, οι ήρωες και οι κακοί καθορίζονται από όσους υπακούουν στις κρατικές εντολές.

Ενώ οι επαγγελματίες της υγειονομικής περίθαλψης θεωρούνται “ήρωες”, εκείνοι που δεν ακολουθούν τις κυβερνητικές εντολές — συχνά φτωχοί άνθρωποι, που δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα να μείνουν στο σπίτι — χαρακτηρίστηκαν ως κακοί, αν όχι προδότες.

Στην Τυνησία, ένας εκπρόσωπος υγείας από την πόλη Ταταουίν, μετά από μια αναφορά ενός νέου κρούσματος COVID 19 στην εκλογική του περιφέρεια, δήλωσε: “Είμαστε σε πόλεμο και όσοι δεν ακολουθούν είναι προδότες”. Σε ομιλία για τις ελλείψεις των τροφίμων και τις πληθωριστικές τιμές που πυροδότησε δημόσιο θυμό, ο Πρόεδρος της Τυνησίας Σαϊέντ χαρακτήρισε τους συλλέκτες τροφίμων “εγκληματίες πολέμου”.

Τα μέσα ενημέρωσης ενίσχυσαν την έκκληση για πόλεμο και θυσίες με ισχυρά μηνύματα, που κινητοποιούν και πείθουν τον πληθυσμό να ακολουθήσει τις εντολές.

Στη μερικές φορές παιδιάστικη συζήτηση, που παίζει με τους φόβους παρά με τις προθέσεις για εκπαίδευση, οι πολίτες κλήθηκαν να παραμείνουν κλεισμένοι στα σπίτια τους.

Τον Απρίλιο του 2020, ένας Τυνήσιος παρουσιαστής σε μια τηλεοπτική εκπομπή με τίτλο “Adhak Maana” (“Γελάστε μαζί μας”) μέσω της Attessia TV επανέλαβε τις λέξεις:

Είναι για το δικό σας καλό.... Αν συμπεριφερθείτε καλά και μείνετε σπίτι, θα είστε σε θέση να βγείτε όπως κάνατε παλιότερα.

Τα περισσότερα τηλεοπτικά κανάλια στην περιοχή παρουσίασαν το σύνθημα “μένουμε σπίτι” ως πατριωτικό καθήκον. Οι πολίτες ενθαρρύνθηκαν να συμμετάσχουν σε αυτήν την “πολεμική προσπάθεια” παρατηρώντας και καταγγέλλοντας τους παραβάτες.

Στην Τυνησία, οι Αρχές δημιούργησαν αριθμούς χωρίς χρέωση και πλατφόρμες μέσω κοινωνικής δικτύωσης για να αναφέρονται οι παραβιάσεις των κυβερνητικών εντολών.

Αυτή η πολεμική αφήγηση δημιούργησε ένα κλίμα επίδρασης του στυλ “αγώνας γύρω από τη σημαία”, όπου οι άνθρωποι ενώνονται πίσω από υποτιθέμενους ισχυρούς και αποφασιστικούς ηγέτες. Η πολεμική αναλογία επικαλείται μια ανόητη φαντασία, που κατοικείται από τον ανδρικό ηρωισμό, στον οποίο οι γυναίκες, ενώ αντιπροσωπεύουν την πλειονότητα της σταδιοδρομίας και των βασικών εργαζομένων, είναι δευτερεύουσες.

Ο πόλεμος είναι διχαστικός. Είναι η πανδημία “πόλεμος”:

Η αναλογία οδηγεί σε πατροναριστική, ανησυχητική γλώσσα και τόνους, που δημιουργούν διαίρεση και στιγματισμό κατά τη διάρκεια της κρίσης του COVID-19. Επίσης, στρέφει τους ανθρώπους τον έναν εναντίον του άλλου αντί να δημιουργεί ένα αίσθημα ευθύνης και αλληλεγγύης.

Στην Τυνησία, ο φόβος για τον ιό οδήγησε σε ακραία συμπεριφορά, που επιδεινώθηκε από τις ταφές των θυμάτων του COVID-19. Οι τοπικές κοινότητες αρνήθηκαν τις ταφές από φόβο ότι θα μολύνουν το έδαφος. Οι Αρχές, με τη βοήθεια του στρατού, παρενέβησαν και επέμειναν ότι δεν υπάρχει κίνδυνος μετάδοσης από πτώματα.

Η πειρατεία της γλώσσας του πολέμου για την αντιμετώπιση της έκτακτης ανάγκης για την υγεία δεν είναι μόνο μη παραγωγική, αλλά μπορεί επίσης να βλάψει τον κοινωνικό ιστό.

Οι πολίτες της Συρίας, της Υεμένης ή της Λιβύης γνωρίζουν πολύ καλά τι σημαίνει πόλεμος — είναι χάος και καταστροφή. Πολλοί πολίτες σε ολόκληρο τον κόσμο υψώνουν τώρα τις φωνές τους για να αντιμετωπίσουν αυτό το χαοτικό κύμα.

Σε μια σπάνια τηλεοπτική ομιλία, ο πρόεδρος της Γερμανίας Φρανκ-Βάλτερ Σταϊνμάιερ δήλωσε:

Όχι, αυτή η πανδημία δεν είναι πόλεμος. Τα έθνη δεν αντιτίθενται σε άλλα έθνη ούτε οι στρατιώτες εναντίον άλλων στρατιωτών. Είναι μια δοκιμασία της ανθρωπότητάς μας. ... [Αυτή η κρίση] αναδεικνύει τους καλύτερους και τους χειρότερους ανθρώπους. Ας δείξουμε στους άλλους τι είναι καλύτερο σε εμάς.